

ESEJ O SYNTETICKÉ ŠKOLE ■ ESSAY ON THE SYNTHETIC SCHOOL

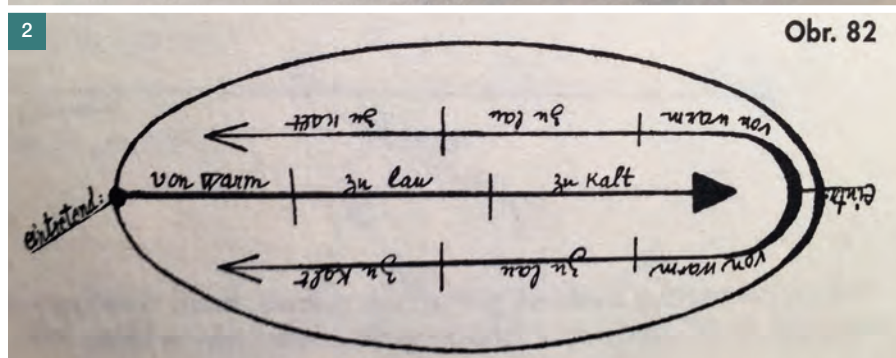
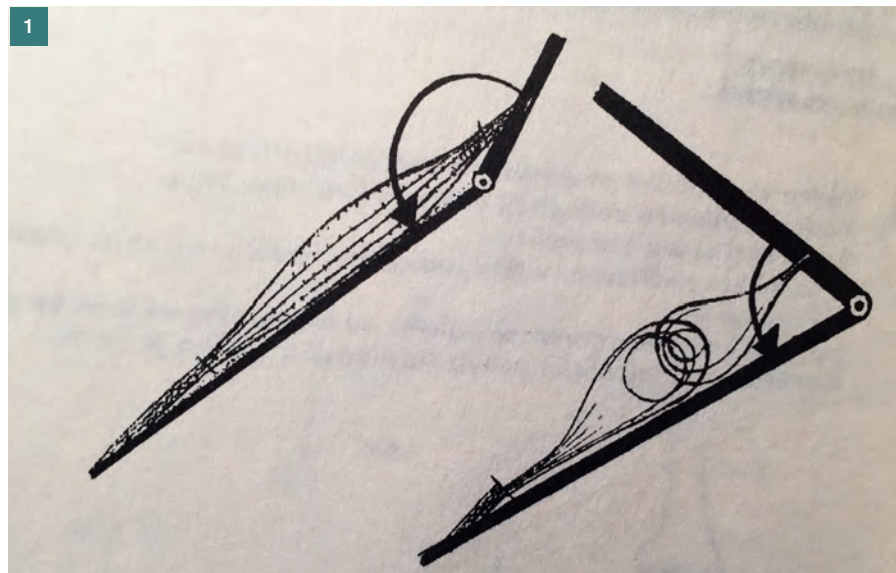
Petr Hájek

Článek je úvahou o tvůrčím duchu školy Bauhaus, který by mohl být inspirací i pro současné vzdělávání a výuku (nejen) v oboru architektury. ■ The article is a reflection on the creative spirit of the Bauhaus school, which could be an inspiration for contemporary education and teaching (not only) in the field of architecture.

Odkaz Bauhausu, slavné umělecké školy založené německým architektem Walterem Gropiusem, stále inspiruje. Gropius vystavěl školu jako „jednotné umělecké dílo“, jak po stránce ideové, tak i fyzické, završené realizací jejího areálu v Dessau. Stoleté výročí od založení Bauhausu je příležitostí si jeho zásluhy připomenout.

Přestože jména učitelů a žáků Bauhausu jsou legendami v učebnicích historie, jejich myšlenky mají jasnou přítomnost a nezastaraly. Bauhaus byl fenomén a nechal své stopy na všem, čeho se, byť jen okrajově dotkl, a jeho záběr přesahoval do mnoha jiných oborů (nakonec i do politiky, které se snažil vyhnout). Skutečnou revolucí však bylo, jak různorodé oblasti lidského vědění vzájemně propojil a tvůrčím způsobem přetavil. Bauhaus programově usiloval o osvobození uměleckých oborů od izolace a to se mu ve své době (alespoň uvnitř jeho zdí) podařilo. Jeho odkaz je i díky tomu dodnes živý a jeho metody výuky lze ve fragmentech vystopovat v učebních plánech na mnoha současných uměleckých školách.

Přestože Bauhaus akcentoval hodnoty tvůrčího společenství na úkor jednotlivce (podobně jako středověká řemeslná huť), stál na ramenou geniálních učitelů. Díky těmto osobnostem byla rozvinuta učební metoda založená na syntéze uměleckých a v zásadě



„...Současně s tvorbou, vlastně bezprostředně po jejím zahájení, nastupuje protipohyb: vnímání, při němž tvůrce kontroluje a zvažuje práci, kterou dosud vykonal...“

Paul Klee [1]

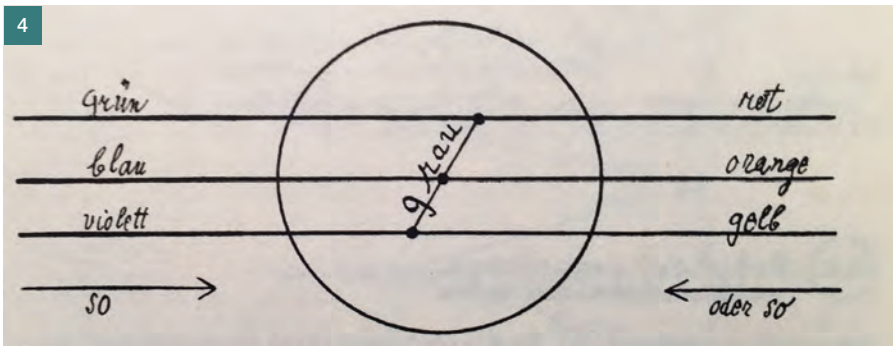
i neuměleckých oborů. Princip se stal charakteristickým východiskem výuky pro řadu jeho významných pracovišť.

V roce 1925 Paul Klee vydal Pedagogický náčrtník, kde na 190 stranách „školního“ sešitu shrnul cyklus svých přednášek, které vyslovil od roku 1921, kdy se ve svých dvaatřiceti letech stal učitelem školy Bauhausu. V jednotlivých lekcích

doplňených kresbami a diagramy pracoval s analogiemi oborů stojících mimo umění (fyziky, biologie, geometrie...) a přesahoval tak ve svém výkladu do mnoha dalších disciplín. Jeho metoda „intuice spojená s výzkumem“ vedla studenty k hledání postupů analogických s ději v přírodě a jejich následnému využití v procesu navrhování. Zasloužil se tak



4



- 1 Paul Klee – vztah mezi svalem a kostí (zdroj: [1]) 2 Paul Klee – pohybový organismus (zdroj: [1]) 3 Lothar Schreyer – systém divadelního zápisu (zdroj: [2]) 4 Paul Klee – nekonečný pohyb v barvách (zdroj: [1]) 5 Oskar Schlemmer – člověk (zdroj: [2]) ■ 1 Paul Klee – muscle-bone relationship (source: [1]) 2 Paul Klee – movement organism (source: [1]) 3 Lothar Schreyer – system of theatre notes (source: [2]) 4 Paul Klee – endless motion in colours (source: [1]) 5 Oskar Schlemmer – man (source: [2])

o to, aby se analýza a syntéza staly součástí tvůrčího uvažování v umění. Tyto myšlenky po svém rozvíjely i jiné kurzy, a tak postupy a principy typické pro vědecké bádání postupovaly jako podhoubí celou školou a vytvářely inspirující prostředí.

To vše, poháněno chutí experimentovat a hledat, charakterizovalo tvůrčího ducha školy. Z tohoto pohledu bylo jedním ze zásadních momentů školy zřízení divadelní dílny a zavedení kurzů Oskara Schlemmera. V tomto prostředí vznikly například ikonické geometrické kostýmy „Triadického baletu“. S hudebním doprovodem Paula Hindemitha působí představení neskutečně i dnes. Experimenty Lothara Schreyera se systémem divadelního zápisu (divadelní partiturou, do které jsou zapsány gesta, rytmus a pohyby herce) předběhly svou dobu. Tkalcovská dílna Gunty Stölzlové proslula experimenty s celofánem a dalšími neobvyklými materiály. I z tohoto neúplného výčtu si lze udělat představu o inspirativním prostředí Bauhasu.

Je škoda, že studijní programy současných škol architektury (alespoň ty, které znám) nedávají více prostoru interakci a syntéze tak, jak se tyto postupy osvědčily právě u Bauhausu. Současné učební plány překvapují svou konzervativností, neochotou experimentovat a přesahovat do jiných oborů. Mnohé školy jsou sevřeny do kritérií akreditací, vyučuje se téměř výhradně na základě technických pravidel a typologií a jednotlivé obory se uzavírají autisticky do sebe. Daní za ustavení pravidel sloužících pro dosažení objektivních a měřitelných parametrů kvality je omezení svobody a tvůrčí kreativity.

O to více v takové situaci nabývá odkaz Bauhasu naléhavosti a aktuálnosti. Možná je také potřeba vybudovat pro

nové učební plány i nové prostředí, „jednotnou školu“, která by nové myšlenky svou architekturou inspirovala, podobně jako se to kdysi stalo v německé Desavě. Bohužel se nových škol staví jen málo. Výjimkami potvrzujícími pravidlo jsou prostory Vysoké školy uměleckoprůmyslové budované v centru Prahy podle návrhu architekta Ivana Kroupy nebo připravovaný projekt areálu Střední uměleckoprůmyslové školy keramické

a sklářské v Rybářích v Karlových Varech, kde by těžiště výuky mělo spočívat v dílnách-ateliérech. V Bratislavě by se měla v příštích letech realizovat velkorysá dostavba areálu Vysoké školy výtvarných umění. Možná se blýská na lepší časy.

prof. Ing. Mgr. akad. arch. Petr Hájek
Petr Hájek ARCHITEKTI, s. r. o.
hajek@hajekarchitekti.cz



Zdroje:

- [1] KLEE, P. *Pedagogický náčrtník*. Praha: Triáda, 1999.
[2] WHITFORD, F. *Bauhaus*. London: Thames & Hudson, 2012.

5